

اسنادی از

تاریخ کتبخانه عمومی مراغه

(تأسیس ۱۳۱۴ ش.)

به کوشش

دکتر یوسف بیک بلابور دکتر مسعود غلامی

با همکاری: اکبر میرزایی

درآمد

کتابخانه عمومی مراغه، معروف به کتابخانه ملک، به عنوان اولین کتابخانه عمومی شهر مراغه، در ۱۳۳۴ هجری شمسی با ۱۲۰۰ جلد کتاب شروع به کار کرد. بانی آن حاج مسیب موسی نژاد حاج میرحسین، از شخصیت های نامدار مراغه بود. شهرت حاج مسیب بیشتر در تجارت می باشد؛ چرا که از تجار بنام مراغه بود. در مراغه به دنیا آمد و تحصیلات، مقدماتی را در زادگاه خود به موفقیت پشت سر گذاشت. با درایت و کاردانی که داشت توانست سرمایه ای فراهم آورد و در کار تجارت به نام و آوازه ای برسد. لقبش ملک النجار بود و در بین عامه به حاج ملک معروف بود. از آثاری که از آن مرحوم به جا مانده می توان از مسجد موسوی (مسجد کربلا) واقع در میدان خواجه نصیر مراغه، تجارتخانه بزرگ موسوی، پل سنگی حاج ملک در راه گذر ارتباطی بر روی صوفی چای، و کتابخانه حاج ملک نام برد.

کتابخانه ملک به عنوان اولین کتابخانه عمومی شهر که در داخل تجارتخانه قرار داشت، به نام حاج ملک، کتابخانه ملک نام گذاشته شده بود؛ این کتابخانه حاصل رنج چندین ساله ملک التجار بود که در سفرهای مختلف کتابهایی را خریداری می

کرد و در کتابخانه خود جمع می نمود. هرچند که تأسیس کتابخانه بعد از مرگ حاج ملک، توسط اولادش (میر ابراهیم، میر اسحاق، میر صالح، میر احمد، سید رضا، ملوک الحاجیه و عزت الحاجیه) صورت گرفت.

حاج مسیب موسوی، معروف به حاج ملک به سال ۱۳۲۰ هـ ش. در اثر سکنه قلبی دار فانی را وداع گفته و جنازه آن مرحوم در کربلا مدفون است.

امروز بخش خطی کتابخانه عمومی مراغه حاوی حدود ۲۰۰ جلد کتاب خطی و حدود ۶۸ جلد کتب چاپ سنگی و سربی می باشد که غالباً متعلق به کتابخانه ملک التجار سابق بود. کتب خیلی آن قبلاً توسط آقای محمود طیار مراغی فهرست و در سال ۱۳۷۹ در قم، نشر الفی (ع) در ۳۱۲ صفحه به چاپ رسیده است. در بین کتب خطی نسخ نفیسی به چشم می خورد؛ از آن جمله:

کتبی که به خط مؤلفین است: الثانی فی شرح القاموس، ترجمه جنة الواقعة کفعمی، الاربعون حديثاً کرمانی، اصول فقه تبریزی، نزهة اللباب و تحفه الاحباب، شرح القصائد الاحسانى، عين الحياه علامه مجاهد، نزهة العين، منهاج البصيرة و اليقين حکيم مراغی، مشکاه الحکمه و مصباح البيان.

و کتب نفیس: ترجمه السبعين فی مناقب امير المؤمنين (ع)، قسطاس المستقیم، شرح الفصول بقراط، توضیح الارشاد، شرح حديث الغمامه.

و کتب کهن و عتیق: شرح الجمل فی النحو، مجمع البيان طبرسی، معالم التنزيل بغوی، شرح منازل السائرین خواجه عبدالله انصاری، سرالعلمین غزالی، زهر الکلام فی قصه يوسف (ع)، تهذيب الاحکام شيخ طوسی.

در میان کتب چاپ سنگی و سربی نیز بسیاری از کتب نادر و کمیاب، چاپ ایران و کشورهای مختلف به چشم می خورد.

در تیرماه سال جاری بود که با دلالت و راهنمایی‌های ریاست محترم کتابخانه، جناب آقای اکبر میرزایی به بخشی از اسناد کتابخانه دست یافتیم که از بدو تأسیس تا اواخر دهه پنجاه را شامل می‌شدند. این اسناد از بسیاری جهات در تاریخ فرهنگ شهرستان مراغه حائز اهمیت است و بسیاری از زحمتکشان این عرصه را در این شهر معرفی می‌کند که می‌توانند دستمایه تحقیقات بعدی باشند.

انتشار این اسناد را غنیمت دانستیم تا اگر روزی شخصی قصد نگارش تاریخ فرهنگ و کتاب و کتابداری در این دیار را داشته باشد، با مراجعه به این اسناد اطلاعات لازم را به دست آورد؛ چه بسا سرنوشت این اسناد نیز همچون هزاران برگ سندی که در گذر ایام و بی‌تفاوتی افراد مسئول از بین رفته‌اند، روزی از بین بروند؛ اما این کتاب مانع آن می‌شود.

هرچند برخی از دوستان - ده‌برآواته‌ها، انتشار چنین کتاب‌هایی را در این برهه از زمان، بی‌فایده و به اصطلاح سبب‌سازی می‌دانند، اما نگارندگان فرمایش ایشان را وقتی ننهاد، انتشار این اسناد را فرصت مناسب دانسته، به بهانه ماندگار کردن استنادات و مواد اولیه تحقیقات آتی آن را تدوین و به چاپ رسانیدند و واقفند که گذر ایام اهمیت آن را دوچندان خواهد کرد؛ و نشسته‌نماند که کار ما در این کتاب، نگارش تاریخ کتابخانه نبود، بلکه ارائه مستنداتی که به‌تدریج به نگارش تاریخ آن، یا تاریخ فرهنگ در این دیار شود.

از تمام عزیزان و دوستانی که ما را در تهیه، تدوین و انتشار این اثر یاری فرمودند، نهایت تشکر و قدردانی را به جای می‌آوریم.

والسلام علیکم

بیگ باباپور و غلامیه

مراغه - ۱۳۹۵